

המשורר כסוס

נזר לראשו

מאת הרולד שימל

השבר הסורי אפריקני - שירים מאת אבות ישורון, 156 עמ'. הוצאת ספרי סימן קריאה, 1974.

על אבות ישורון אומרים... יש אומרים הן, יש אומרים לאו. אלו האומרים לאו מצטטים, לרוב מצטטים - בהכרח - כי אין להם בטן. כאיש המוותר על קירשה, האולקוס לא מרשה.

ומה אומרים? אומרים למשל - דיברתי עם ס. אמר, "קוריוו", שוחחתי עם א"צ. אמר, "עושה שיריו מסמרטוטים", או, לוקחים על עצמם, ומדברים בקול השפה: "השפה העברית לא אוהבת השפעות זרות", או מהללים את הספרון של פרלמוטר (הוצאת מחב"רות לספרות, תש"ב) ומותחים קו - עד כאן. אני, במחנה ה"ה", מעריך את המצטטים-לאו, המצטטים לעניין - כגויים המתקשים להשלים עם המוסריות המפוקפקת של סיפורי האבות. כפרקליט טה של השפה, אני משיב: השפה (מחוללת כרכום כבגדי תינוק) מתחזקת מהדייסה, מאכילים אותה בכוח, השפה מוזעזעת.

בספרד האכילו אותה צורות ערביות, בכוח. משי-פחת לוצאטו באיטליה, דאנטה ופטרארקה, בכוח. שלמה לוינון בעל האוזן העדינה, הושיב את התי-גזקת על ברכיו וכאבא דברן-מבטן, הוציא מפייה (בכוח) את, "המליצה מדברת" (את הפיסוק הוסיפו לו ברש ושאר עורכי האנתולוגיות), "גרוטסקה", ציטטו, ועדיין מצטטים. קום קרא היום ותראה שיש רה רומאנטית אוטופית כחיבוריו של שלי בעת (1816) ובעונה.

טבע סוסרשלהחלבן לאכול את התפוח מהעץ עם שלושה ארבעה עלים וקצו מהרך שבענף. הסוס מעכל.

"זה לא קונץ לעשות שירה משירה", צוחל אבות ישורון, על "מגילת האש" של ביאליק. עד היום לא השלים, "כן קונץ" - עונים אני ואחם. אבל גם לסוס מותר לפעמים להיות עקשן. ראה-נא טלטוליה של ה"מגילה" ביידיש - "העולם החדש" של י. ש. שווארץ. מהתנ"ך לבן סוחר-העצים לז'ארגון. יפה! אבות ישורון לא מקבל. זכותו.

"השבר הסורי אפריקני" אצלנו. לא כאוניית-דגל בין ספינותיו, כדברי המחבר, אלא כמאורע - היי-בום לחגוג. כתבתי עליו במאמרי, "לקראת ספר" ל"גוג" (ז"ל): אמרתי, "המשורר הצעיר ביותר". אני חוזר ומצטט.

מה פרוש "צעיר"? השומר את העיניים בהירתו, "בהיר-עיניים" בלשון ביאליק, "געפעענטע אויגען", אונקלוס-שווארץ.

כי יכולים אנו לחיות רק עליידי אכילה מן הי-חץ. והעין היא חלון בה לא רק הנשמה רואה, אלא דככה היא נראית! הריסים מורדים ודלתות נעולות הם פשוט שקופיות לצופה, שחזירתו משוכלל-לת על ידי הרבה נסיון, הרפתקאות.

כסוס במדבר תל-אביב - אוכל מסמרים ויורק חלודה, "אלימות!" צועק המשורר בשצף קצף. לשיך שירת-הים בשפה לא שירתית!

נדאי לראות איך ירם נכנס למאבק עם עננים.

אבנים ושיריים בידו עד שהקרוב נגמר והוא יוצא נקי.

והוא שט ממציאיות למציאות.

(דף 100) המשורר כסוס, המשורר כחזיר (...הכי עשיר / אוכל את הכל. / אפילו זכוכית). המשורר כירח נאבק עם עננים המשורר ככלבימוכה. כל מה שבעולמו משל הוא למשורר. והחוט המאחד בין סוס לחזיר, לכלב הוא החיים שבתוכם. היפוכו של הי הוא... לשאת עיניים לשמים כחולים, אבל דבר לא נראה שם. שום מנחם, שום משיב, שום כלום - וכך אנו מתים.

בית הרי זה חי עם פלם טוב. פלב רץ מאיזה חרון.

מאיזו צליפות, מאיזה עלבון, בא אל הקיר, מריח חיים על הקיר, וחי.

(דף 81) כל העולם הוא בית. ארץ-ישראל היא בית. מה שעובנו, "שם" גם בית. ביתו של אדם בית וביתו של אדם (אומרים חז"ל) אשתו, האזדרכת בית הלילה של הצל. כי הצל / הוא הבית.

פשטתי את הבית.

איך לבשתי בית?

עובתי את אמי.

איך לקחתי אשה?

(דף 146) בא בולדוזר בעט בבית" משל להריסת עולם.

משא, גליון מס' 14 (172), מוסף "דבר" יום ג', ה' דחווה"מ פסת תשל"ה, 1.4.1975. עורכים: אברהם שאנן, יצחק בצלאל

משל למשורר שפרש מאביו ומאמו. משל לאשה זורקת אל על את השורטס" - עוד מעט ירד הקן לעבר...

לא יבנו בית? מה יעשו יוני בר? לאן יוליכו את הסביבה? ודאי יבנו בית.

(דף 74) "העיקר שגרת", כותב אבות ישורון, "בין בית לבית אדמה".

אדמה מסגפה.

לא צריך להתחיל אתה. לדבר בה צריך. להדר בלבושה. כמו פרים לבשו צאן כן לבשנו אותה ארץ.

(דף 12) הפואטיקה של אבות ישורון היא ראיית-עולם הסכונית - האימאז' וה"טון" של נדירות רומאני-טית. סוד שיטתו בכלבימריה, באשה-זורקת. בירח "עובר ממציאיות למציאות". כאביו שעבד בטחנות קמח:

נדאי ידע מה-זה לחם. פרוניו היו על השלחן. לא תחת השלחן.

(דף 106) המשורר שבאבות ישורון הוא "הוולט מנטץ" (בעל בית בתרגומי כאן). המשורר כיהודי עני נודד, סמרטוטן, אספן של "אלטע זאכען", רושם חשבונות (כאלוהי היהודים):

כתב וחתם וספר ומנה אותה וקכה.

(דף 88) "פרוריו" הם כל המלים הנותנות ריח. קבוצות מילים! שירה במילים הקטנות (ובאותו רגע - חלאפ"). ושירה במילים הגדולות (יקרינהו שביט צלקתו הוולקנית / בלהבה של כרים). חשובה גם ה"פווה".

הידים בפסיסים של המכנסים מתחת לשליץ של הנקט. ראה עמידה של גברים.

(דף 90) "פווה" המתקרבת יותר לדמותו של וולט וויט-מאן בעיני עצמו מאשר לגנהרן העירוני המתבדל של בודליר. עוד דבר המקרב את אבות ישורון לוויטמאן הוא ה"טון" התמידני-נכון: הקול האישי ביותר בשירה העברית. "אין נופים אבודים. אין. כבר לפי הטכניקה של פאטה מורגאנא אין". או, "חמישה עשר יש מליון יהודים גראפומאנים / וסופר יש אחד". או, "שואת יהדות אירופה ושואת ערביי ארץ-ישראל שואה אחת של העם היהודי. ישר בפ"נים מביטות השתיים. / אלה אדבר". ההטעמה, התנועה שבקול, היא תמימתו. תמימתו מורגשת גם בדקדוקו (בחמימות העמידה והאדים, חלמתי: כמה היה גשם"), ובקצב הליכתו דרך השיר:

הלכתי בך הפל ברגל, כמו שהסוס אוכל ישר מהאדמה. לפעמים אני מוסר נפש בעד כל ברו ששכחת פתוח.

(דף 33) המשורר המשוטט (המשורר כהולך-רגל) גם נבדל מה"flâneur" של בודליר באיכפתיות המ-לאה שלו. עם כל השתוללותו נשאר אבות משורר רומאנטי מובהק. צמח, צפור, אשף עזובה. הם נוש-איו הרגילים והמרכזיים:

פנפים עזברות מענף לענף סוד למסירה.

(דף 146) אם אומר לך משהו יום ללילה, זה אהבת. אם אומר לך משהו לילה ללילה, זה אהבת.

(דף 90) וכך למרות כל הכרזותיו הגבריות על היתרון שבכוח (המשורר כפושטק!), בשירה צריכים להשתמש בכת.

בשירה צריכים ללכת בכת.

(דף 31) פתחתי את האדמה כאפה של פרה. כסוס מרים אפו מהמספוא.

(דף 108) קיימים בין בתיו המרובעים הדברים הכי דקים, הכי קלים, והכי אלגאנטיים. ראה למשל הנגיעה העדינה שבסיום השיר "1 ינואר, לילה": משחקים שח. הבית קפה מלא דצמבר. שומעים ג'ון באז שרה אי ריקמבר.

(דף 58) וכ"מפלת האריה" אצל הגיבור שמשון, כך גם בשירי אבות: "והנה עדה דבורים בגוויית האריה ודבש".